

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการกิจกรรมนันทนาการสำหรับการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบ
2. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการ
3. แนวคิดเกี่ยวกับนันทนาการ
4. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน
5. แหล่งท่องเที่ยวชุมชนในพื้นที่เขตธนบุรี
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
7. กรอบแนวความคิดในการวิจัย

แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบ

มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของคำว่ารูปแบบ ดังนี้

Smith and other (1980) ได้ให้ความหมายของรูปแบบว่าหมายถึง การย่อส่วนของจริงให้เล็กลง เพื่อให้พิจารณาและช่วยทำความเข้าใจในข้อเท็จจริง ปรากฏการณ์หรือพฤติกรรมต่าง ๆ โดยการจัดวางแบบแผนให้เข้าใจง่ายขึ้น ซึ่งเป็นเหมือนตัวแทนความจริง แต่มิใช่ข้อเท็จจริงหรือปรากฏการณ์ทั้งหมดที่เกิดขึ้น

อุทัย บุญประเสริฐ (2546) ได้กล่าวว่ารูปแบบหมายถึง ตัวแบบหรือแบบจำลองที่สะท้อนภาพหรือปรากฏการณ์หรือสภาพที่เป็นนามธรรมที่เจ้าของแบบจำลองจัดทำขึ้น ใช้เป็นตัวแทนเพื่ออธิบายปรากฏการณ์ หรือแสดงองค์ประกอบสำคัญ ๆ ของเรื่องใดเรื่องหนึ่ง กระบวนการใดกระบวนการหนึ่งที่สามารถช่วยให้สามารถเข้าใจแนวคิด หลักการ กระบวนการหรือกระบวนการทัศนในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ช่วยให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น ช่วยให้เห็นองค์ประกอบสำคัญ ๆ ได้ง่ายและชัดเจน

ปทุมพร เปี้ยถนอม (2554) ได้กล่าวว่ารูปแบบ หมายถึง แบบจำลองแนวคิดเกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งแสดงเป็นแผนภาพและถ้อยคำที่อธิบายถึงปรากฏการณ์ต่าง ๆ โดยแสดงให้เห็นถึงองค์ประกอบที่สำคัญของเรื่องนั้น ๆ ที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน เพื่ออธิบายและง่ายต่อการทำความเข้าใจ ไม่มีองค์ประกอบตายตัวหรือรายละเอียดทุกแง่มุม และผ่านกระบวนการทดสอบอย่างเป็นระบบเพื่อให้เกิดความตรงและเชื่อถือได้

นอกจากนี้ยังมีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึง ประเภทของรูปแบบ ดังนี้

Smith and other (1980) ได้แบ่งประเภทของรูปแบบออกเป็น 2 ประเภทคือ 1) รูปแบบเชิงกายภาพ เป็นรูปแบบเชิงอุปมาที่มีลักษณะคล้ายปรากฏการณ์จริง 2) รูปแบบเชิงสัญลักษณ์ จำแนกเป็นรูปแบบข้อความ ซึ่งเป็นการใช้ข้อความอธิบายย่อและรูปแบบทางคณิตศาสตร์

เสรี ชัดเข้ม (2538) ได้แบ่งรูปแบบออกเป็น 2 รูปแบบดังนี้ 1) รูปแบบเชิงกายภาพ เป็นรูปแบบของสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งจำลองจากของจริง และรูปแบบเพื่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เป็นแบบจำลองต้นแบบในการผลิตหรือพัฒนาให้เป็นไปได้ตามต้นแบบ 2) รูปแบบเชิงแนวคิด เป็นรูปแบบที่ใช้ข้อความอธิบายให้เกิดความเข้าใจแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะดังนี้ รูปแบบเชิงแนวคิดของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เป็นรูปแบบที่สร้างจากแนวคิดทฤษฎีเพื่ออธิบายปรากฏการณ์บางอย่าง และรูปแบบเชิงแนวคิดเพื่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เป็นแบบจำลองที่สร้างจากทฤษฎีการคัดสรรเพื่อนำไปอธิบายปรากฏการณ์ที่ศึกษา

ในส่วนของการพัฒนารูปแบบนี้ อาจมีขั้นตอนการดำเนินงานที่แตกต่างกันไป แต่โดยทั่วไปจะแบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ การสร้างรูปแบบ และการตรวจสอบความตรงของรูปแบบ

สมนึก ทองเอี่ยม (2550) ได้กำหนดขั้นตอนการพัฒนารูปแบบออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหา 2) การพัฒนารูปแบบ 3) การตรวจสอบรูปแบบ และ 4) การแก้ไขปรับปรุงและพัฒนารูปแบบฉบับสมบูรณ์

ดิเรก วรณเศียร (2545) กล่าวว่า การพัฒนาแบบจำลอง หมายถึง กระบวนการในการสร้างหรือพัฒนาแบบจำลอง ซึ่งประกอบด้วย 1) การศึกษาองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้อง 2) การกำหนดหลักการและองค์ประกอบของแบบจำลอง 3) การร่างแบบจำลอง 4) การตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้หรือการทดลองใช้แบบจำลอง

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการ

มีนักวิชาการได้ให้ความหมายของคำว่าจัดการ ดังนี้

วรารัตน์ เขียวโพรี (2550) ได้ให้ความหมายของ การจัดการ ว่าหมายถึง การประสานใช้ทรัพยากรบุคคลและทรัพยากรอื่นที่มีอยู่ขององค์การให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล บรรลุตามเป้าหมายขององค์การที่กำหนดไว้ โดยใช้กระบวนการของการวางแผน การจัดองค์การ การจัดบุคลากร การสั่งการ และการควบคุม

นอกจากนี้ยังได้มีการกำหนดหน้าที่ในการจัดการ ดังนี้

คุนต์ซ์ (Koontz, 1972) ได้กำหนดหน้าที่ของผู้บริหารในการจัดการไว้ 5 ประการ คือ การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การจัดคนเข้าทำงาน (Staffing) การอำนวยการ (Directing) และการควบคุม (Controlling) ซึ่งนิยมเรียกว่า “POSDC” อย่างไรก็ตามต่อมาคุนต์ซ์

และไวทริช (Koontz and Wehrich, 1988) ได้เขียนตำราชื่อว่า Management ร่วมกันและได้เปลี่ยนหน้าที่ทางการจัดการจากการอำนวยความสะดวก (Directing) เป็นการนำ (Leading) และเรียกย่อว่า “POSLC” ซึ่งได้แก่

1. การวางแผน (Planing)
2. การจัดองค์กร (Organizing)
3. การจัดบุคลากร (Staffing)
4. การสั่งการ (Leading)
5. การควบคุม (Controlling)

โดยสรุป การจัดการ หมายถึง การประสานใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีอยู่เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายขององค์กรที่วางไว้ โดยมีหน้าที่ในการจัดการ ได้แก่ การวางแผน การจัดองค์กร การจัดบุคลากร การสั่งการ และการควบคุม

แนวคิดเกี่ยวกับนันทนาการ

มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของคำว่านันทนาการ ดังนี้

สมบัติ กาญจนกิจ (2546) ได้อธิบายในหนังสือ หลักการนันทนาการ ว่า นันทนาการเป็นศาสตร์ที่ว่าด้วยการพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลและสังคมโดยใช้เวลาว่างหรือเวลาอิสระเข้าร่วมกิจกรรม ในรูปแบบที่หลากหลายตามความสมัครใจและสนใจ นันทนาการมีความหมายหลากหลายประการ พอสรุปได้ดังนี้

1. นันทนาการ หมายถึง การทำให้สดชื่นหรือสร้างพลังขึ้นมาใหม่ (Re+Fresh, Re+Creation) เป็นความหมายเริ่มแรกที่ได้มีการอธิบายว่า การที่บุคคลได้รับประทานอาหารเข้าไปแล้วเปลี่ยนเป็นพลังงาน โดยแรงขับภายใน จะทำให้เขาต้องใช้พลังงานในรูปแบบของการเคลื่อนไหวหรือทำกิจกรรมต่างๆแล้วก่อให้เกิดการเหนื่อย เมื่อยล้า ดังนั้นบุคคลจึงต้องนันทนาการเพื่อสร้างพลังงานขึ้นมาใหม่หรือสร้างความสดชื่นขึ้นมาอีกครั้งหนึ่งหรือการที่บุคคลมีความต้องการเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการเพื่อสร้างความสดชื่นและพลังงานขึ้นมาใหม่ในรูปแบบของการเล่น การแสดงออกในด้านกีฬา ดนตรี ศิลปะ งานอดิเรก หรือไปท่องเที่ยว เป็นต้น ถือเป็นกิจกรรมนันทนาการทั้งสิ้น

2. นักการศึกษาและนักสังคมศาสตร์อธิบายความหมายที่สองไว้ว่า “นันทนาการ” หมายถึง กิจกรรม (Activities) ซึ่งมีรูปแบบกิจกรรมที่หลากหลาย การที่บุคคลหรือชุมชนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมตามความสนใจของตน แล้วก่อให้เกิดผลพัฒนาอารมณ์สุข สนุกสนาน และ/หรือสุขสงบ กิจกรรมในที่นี้หมายถึง กิจกรรมประเภทเกม กีฬา ศิลปะ ดนตรี การแสดงละคร การเดินทางท่องเที่ยว การอยู่ค่ายพักแรม งานอาสาสมัคร งานอดิเรก กีฬาทำท่าย เป็นต้น

3. นันทนาการ หมายถึง กระบวนการ (Process) กล่าวคือ นันทนาการเป็นกระบวนการในการพัฒนาประสบการณ์ หรือพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลหรือสังคม โดยอาศัยกิจกรรมนันทนาการต่างๆเป็นสื่อ ในช่วงเวลาว่าง เวลาอิสระ โดยที่บุคคลเข้าร่วมโดยสมัครใจหรือแรงจูงใจ แล้วส่งผลให้เกิดการพัฒนาอารมณ์สุข สนุกสนาน และสงบสุข

4. นันทนาการ หมายถึง สวัสดิการสังคม (Social Welfare) นันทนาการคือ สถาบันทางสังคม สวัสดิการทางสังคม ซึ่งรัฐบาลและฝ่ายบริหารท้องถิ่นจะต้องมีหน้าที่จัดการบริหารแก่ชุมชนเพื่อสร้างบรรยากาศของเมืองและของประเทศให้น่าอยู่ มีความอบอุ่นใจ เช่น การบริการจัดอุทยานแห่งชาติ วนอุทยานแห่งชาติ ศูนย์เยาวชน สวนสาธารณะ เป็นต้น

เทพประสิทธิ์ กุลธวัชวิชัย (2551) ได้ให้ความหมายของนันทนาการไว้ว่า นันทนาการ (Recreation) หมายถึง กิจกรรมเวลาว่างที่สร้างสรรค์ เป็นประโยชน์ มีคุณค่า สำหรับบุคคลที่เข้าร่วมกิจกรรมด้วยความสมัครใจและส่งผลโดยตรงต่อผู้เข้าร่วม ช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคล ซึ่งเป็นเป้าหมายของนันทนาการ คือ การกระทำให้ชีวิตมีคุณภาพ หมายถึง การมีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่าที่เป็นอยู่ นั่นคือมีความสุขที่สมบูรณ์ประกอบด้วยสองส่วนได้แก่ สุขภาพทางกายและสุขภาพจิตใจ นอกจากนั้น ยังมีผลพลอยได้อื่น ๆ อีกมากมาย

นอกจากความหมายของนันทนาการ ยังมีผู้ที่ได้แบ่งประเภทของกิจกรรมนันทนาการไว้ ดังนี้ เทพประสิทธิ์ กุลธวัชวิชัย (2551) ได้กล่าวถึงประเภทของกิจกรรมนันทนาการ 16 ประเภท โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. กิจกรรมเกมกีฬาและการละเล่น

กิจกรรมเกม กีฬา และการละเล่น เป็นกิจกรรมการออกกำลังกายส่งเสริมสุขภาพ และเพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลิน มีลักษณะเป็นกิจกรรมที่ทำหายความสามารถผู้เล่น ซึ่งใช้ร่างกายเป็นสื่อแสดงออกในการเข้าร่วมกิจกรรม และจะส่งผลต่อการพัฒนาการทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

2. กิจกรรมศิลปะ หัตถกรรม และงานฝีมือ

เป็นกิจกรรมที่มีคุณค่ามาก ให้ความสุขใจ เกิดสุนทรีย์แก่ผู้ปฏิบัติและผู้มีส่วนร่วม ได้ผลงานที่เป็นรูปธรรมในสิ่งที่ประดิษฐ์หรือสร้างสรรค์ขึ้นมา ทำให้เกิดความภาคภูมิใจ อีกทั้งยังมีประโยชน์ในการฝึกสภาพจิตใจบุคคลในด้านต่าง ๆ ได้ดีกิจกรรมหนึ่ง ศิลปะถือเป็นมรดกของมวลมนุษยชาติ สะท้อนถึงแนวทางวิถีของมนุษย์

3. กิจกรรมการร้องเพลงและดนตรี

เป็นกิจกรรมบันเทิงใจที่สามารถร่วมกิจกรรมได้ง่าย สะดวก สามารถเป็นได้ทั้งผู้ปฏิบัติหรือผู้ชมซึ่งต่างก็มีความสุข เป็นกิจกรรมที่จัดแบบง่ายๆ ได้จนถึงขั้นที่มีความยิ่งใหญ่ ซึ่งกิจกรรมการร้อง

เพลงและเล่นดนตรียังแสดงออกถึงพื้นฐานความเป็นมาของบุคคลและเชื้อชาติ แสดงถึงความมีอารยธรรมและความแตกต่างของชนชาติต่าง ๆ

4. กิจกรรมเข้าจังหวะและการเต้นรำ

เป็นกิจกรรมเคลื่อนไหวประกอบจังหวะ ดนตรี เสียงเพลง หรือเสียงที่กำหนดขึ้น เป็นกิจกรรมที่แสดงออกด้วยท่าทางลีลาต่าง ๆ สะท้อนความรู้สึกภายในของบุคคลได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้กิจกรรมประเภทกิจกรรมเข้าจังหวะยังช่วยส่งเสริมระบบประสาทสั่งงานของกล้ามเนื้อส่วนต่าง ๆ ให้เคลื่อนไหวตามการสั่งการให้ลงจังหวะ เป็นการฝึกการควบคุมระบบสั่งการของกล้ามเนื้อที่ทำให้เกิดการเคลื่อนไหวร่างกาย เมื่อมองย้อนกลับไป กิจกรรมเข้าจังหวะในอดีตของบุคคลจะเป็นกิจกรรมแสดงออกถึงการถ่ายทอดบางส่วนของวิธีการดำรงชีพของคนแต่ละบุคคลแต่ละเชื้อชาติได้

5. กิจกรรมด้านภาษาและวรรณกรรม

ภาษาแสดงถึงความเป็นชาติ กิจกรรมด้านภาษาจึงเป็นกิจกรรมที่สะท้อนถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรมของแต่ละชาติแต่ละภาษา ซึ่งเป็นสิ่งบ่งบอกถึงความเป็นเอกราช อิสระ มีอารยธรรม ลักษณะกิจกรรมด้านภาษาและวรรณกรรม จึงเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมปัญญา ความคิด ให้ความรู้สึกสุนทรีย์ทางอารมณ์ เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละชาติแต่ละภาษา โดยเฉพาะของไทย มีกิจกรรมด้านวรรณกรรม อ่าน เขียน มาช้านาน และการแต่งประพันธ์ต่าง ๆ โดยเป็นกลอน วรรณคดี เรื่องสั้น ปริศนาคำทาย ฯลฯ

6. กิจกรรมการแสดงและการละคร

การแสดงและการละครเป็นศิลปะแขนงหนึ่งที่มีความเป็นมาตามอารยธรรมของมนุษย์ทั้งในอดีตและปัจจุบันสถาบันบันเทิงเป็นที่สร้างสรรค์ลีลาของบุคคลให้แสดงออกด้วยความสุนทรีย์ช่วยให้นักแสดงผ่อนคลายผ่อนคลาย แสดงออกซึ่งยุคสมัยของการใช้ชีวิตของกลุ่มคน หรือความเป็นอยู่ของชุมชนในขณะนั้น ลักษณะกิจกรรมการแสดงได้แก่ ภาพยนตร์ ละคร รวมถึงการแสดงการเล่นต่าง ๆ ที่นำมาเสนอหรือแสดงให้ชม เช่น มายากล การแสดงนานาชาติ เป็นต้น

7. กิจกรรมงานอดิเรก

เป็นกิจกรรมของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลก็ได้ที่ใช้เวลาว่างทำกิจกรรมเพื่อผ่อนคลายเพิกเฉยซึ่งส่งผลต่อคุณค่าทางจิตใจของผู้กระทำ อีกทั้งยังส่งผลพลอยได้เป็นชิ้นงานหรือเป็นรูปธรรมด้วยลักษณะของงานอดิเรกขึ้นอยู่กับความสนใจของแต่ละบุคคล ถ้าจะนำกิจกรรมใดมาใช้กับตนเอง เช่น งานฝีมือและงานประดิษฐ์ การปลูกต้นไม้ทำสวน เลี้ยงสัตว์ อ่านหนังสือ ฟังเพลง เล่น ดนตรี การสะสม ฯลฯ โดยทั่วไปมักจะคิดว่าการทำงานอดิเรก เป็นกิจกรรมเฉพาะคนวัยผู้ใหญ่หรือวัยสูงอายุเท่านั้น แต่ที่จริงแล้วงานอดิเรกนั้นเป็นกิจกรรมของบุคคลทุก ๆ วัย

8. กิจกรรมทางสังคม

กิจกรรมทางสังคมเป็นกิจกรรมที่ทำร่วมกับผู้อื่นทั้งบุคคลในครอบครัวและบุคคลนอกครอบครัว เป็นงานสร้างสรรค์กิจกรรมตามประเพณี หรือกิจกรรมของชุมชน โดยมักจะร่วมกับพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น งานแต่งงาน งานบวช งานคล้ายวันเกิด งานเลี้ยงในโอกาสต่าง ๆ

9. กิจกรรมกลางแจ้ง

กิจกรรมกลางแจ้ง หรือกิจกรรมนอกสถานที่ หรือกิจกรรมนอกเมือง เป็นกิจกรรมแสดงออกซึ่งความต้องการของมนุษย์ที่ต้องการความอิสระ ทำหาย ค้นหาลิขิตเปลี่ยนแปลงใหม่ และเข้าหาธรรมชาติ ลักษณะกิจกรรมกลางแจ้งได้แก่ กิจกรรมค่าย การท่องเที่ยว กิจกรรมผจญภัย กีฬากลางแจ้ง ฯลฯ

10. กิจกรรมพิเศษ

กิจกรรมพิเศษ หมายถึง กิจกรรมที่จัดขึ้นหรือกระทำเป็นพิเศษ แล้วแต่กรณีเพื่อให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน หรือจัดขึ้นในโอกาสต่าง ๆ เช่น กิจกรรมที่จัดในวันสำคัญต่าง ๆ การจัดกิจกรรมขึ้นโดยเฉพาะเพื่อจุดมุ่งหมายใดจุดมุ่งหมายหนึ่ง เพื่อให้ทุกคนมีส่วนร่วม สามารถจัดได้ทั้งเป็นกิจกรรมบุคคล กิจกรรมของหน่วยงานหรือองค์กร เป็นกิจกรรมของชาติ หรือนานาชาติ

11. กิจกรรมอาสาสมัครและบริการ

กิจกรรมอาสาสมัครและบริการเป็นกิจกรรมที่กระทำเพื่อบำเพ็ญประโยชน์ การบริการสาธารณะ เป็นความพึงพอใจ สมัครใจของผู้ปฏิบัติในการช่วยเหลือชุมชนหรือประเทศชาติตลอดจนสากลนานาชาติ ส่งผลต่อการสุขใจที่ได้กระทำ ช่วยให้สภาพสังคมดี มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ กิจกรรมอาสาสมัครได้แก่ กิจกรรมพัฒนาสถานที่พัฒนาชุมชน อาสาบรรเทาสาธารณภัย ตลอดจนกิจกรรมของชาติและนานาชาติ โดยมากมักจะเป็นบุคคลหรือองค์กรเอกชนเป็นผู้ดำเนินการ เช่น ชมรม สมาคม มูลนิธิต่าง ๆ เป็นต้น

12. กิจกรรมท่องเที่ยวทัศนศึกษา

การท่องเที่ยวทัศนศึกษาเป็นกิจกรรมกลางแจ้งกิจกรรมหนึ่ง ซึ่งเป็นการเดินทาง การย้ายไปสถานที่ใหม่ชั่วคราว เป็นการเปลี่ยนจากที่เคยเป็นเพื่อความเพลิดเพลิน สุขใจ และได้พบสิ่งใหม่ช่วยให้มีโลกทัศน์กว้างไกลต่างกับการอยู่ค้ำ คือที่รูปเป็นการดำเนินการต่างกัน คือการท่องเที่ยวไม่จำเป็นต้องเป็นกิจกรรมที่เข้าใกล้กับธรรมชาติเหมือนกับการอยู่ค้ำ ลักษณะการท่องเที่ยวอาจมีจุดมุ่งหมาย โดยจุดมุ่งหมายหนึ่งหรือหลายจุดมุ่งหมายก็ได้ ยกเว้นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Bio-tourism) จะมีลักษณะเข้าหาธรรมชาติเช่นเดียวกับกิจกรรมค่าย

13. กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์

กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เป็นกิจกรรมที่สร้างสรรค์ เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับบุคคล เป็นกิจกรรมที่มีคุณค่าในด้านมนุษยสัมพันธ์ รู้จักการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข โดยมากมักจะสอดแทรกจุดประสงค์หรือเป้าหมายอื่น ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ร่วมกิจกรรม เช่นวิธีการทำงานร่วมกัน การพัฒนาบุคคลและองค์กร เป็นต้น

14. กิจกรรมเพื่อความสงบสุขและพัฒนาจิตใจ

กิจกรรมเพื่อความสงบสุขและพัฒนาจิตใจ เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้บุคคลมีความสุขทางใจเป็นสิ่งสำคัญ เป็นกิจกรรมพัฒนาจิตใจผู้ร่วมกิจกรรม ซึ่งในสถานการณ์ปัจจุบันการใช้ชีวิตของบุคคลมีความสุข วุ่นวาย สังคมสับสน ผู้คนเอาใจเอาเปรียบ ขาดความเอื้ออาทร กิจกรรมเพื่อความสงบสุข และพัฒนาจิตใจจะช่วยรู้จักการดำรงชีวิตอย่างเป็นสุขมีความพอเพียงได้ เช่น การเข้าวัดฟังธรรม ปฏิบัติสมาธิ

15. กิจกรรมพัฒนาสุขภาพและสมรรถภาพ

เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้บุคคลมีสุขภาพที่ดีในรูปแบบของการออกกำลังกาย นอกเหนือจากกิจกรรมกีฬาแล้ว ยังมีทั้งการออกกำลังกาย หรือบริหารร่างกายโดยใช้อุปกรณ์และไม่ใช้อุปกรณ์ เช่น ตามสถานบริการ บางกิจกรรมใช้การกำหนดลมหายใจ การใช้สมาธิ ประคบการออกกำลังกาย ได้แก่ โยคะ ชิกง การเดินแอโรบิก กิจกรรมประกอบจังหวะ ฯลฯ

16. กิจกรรมบันเทิงและสนทนา

การสนทนาพูดคุย เป็นกิจกรรมที่มีมาดั้งเดิมของมนุษย์เพื่อการสื่อสาร ซึ่งการสนทนาที่เกิดความสุขสนุกเพลิดเพลินได้สาระ จึงนับเป็นนันทนาการ ซึ่งรวมถึงการเล่าเรื่องต่าง ๆ เช่นการเล่านิทาน เล่าเรื่องขำขัน หรือเรื่องราวให้แง่คิด ฯลฯ

การดำเนินกิจกรรมนันทนาการ

เทพประสิทธิ์ กุลธวัชวิชัย (2554) ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับ หลักการดำเนินกิจกรรมนันทนาการ โดยกล่าวไว้ว่า การดำเนินกิจกรรมนันทนาการให้ถูกต้องตามกระบวนการจะประกอบด้วยสิ่งต่อไปนี้

1. จุดมุ่งหมายของกิจกรรม
2. การเลือกกิจกรรม
3. การเตรียมสถานที่และอุปกรณ์ในการดำเนินกิจกรรม
4. วิธีดำเนินกิจกรรม
5. ความปลอดภัยในการดำเนินกิจกรรม
6. การปฐมพยาบาลการบาดเจ็บจากการเล่นหรือการทำกิจกรรม
7. การสรุปและประเมินผลกิจกรรม

คณิต เขียววิชัย (2557) ได้กล่าวไว้ว่า การจัดกิจกรรมนันทนาการก็เช่นเดียวกับกิจกรรมประเภทอื่น ๆ ที่ผู้จัดจะต้องมีวิธีการหรือกระบวนการอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อให้เกิดความปลอดภัยแก่ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

นอกจากนั้น คณิต เขียววิชัย (2557) ยังได้กล่าวถึง หลักการจัดกิจกรรมสำหรับโครงการนันทนาการ ไว้ว่า อุปกรณ์และสถานที่จัดกิจกรรมนันทนาการนั้น ผู้จัดกิจกรรมจะต้องพิจารณาถึงวัสดุอุปกรณ์ที่จะใช้ในการทำกิจกรรมนั้น ๆ ว่ามีความเหมาะสมหรือไม่ ถ้าหากจะเลือกกิจกรรมดังกล่าวบรรจุไว้ นอกจากนี้นี่สถานที่ที่จะทำกิจกรรม ผู้นำจะต้องพิจารณาดูว่าถ้าหากทำกิจกรรมหรือ

เล่นเกมดังกล่าวจะต้องใช้พื้นที่หรือสถานที่กว้างมาก-น้อยเท่าใด และที่มีอยู่เพียงพอหรือไม่ เพราะสิ่งเหล่านี้นอกจากจะพิจารณาเรื่องความสนุกสนานแล้วอาจจะต้องคำนึงถึงความปลอดภัยอีกด้วย

กำโชค เผือกสุวรรณ (2559) ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับ หลักการเลือกกิจกรรม ไว้ว่า กิจกรรมนั้นหนากการมีมากมายหลายประเภท ผู้นำนั้นหนากการจะต้องพิจารณาเลือกให้เหมาะสม ซึ่งผู้นำควรรู้หลักการเลือกกิจกรรม ดังนี้

1. กิจกรรมนั้นต้องเป็นที่สนใจแก่ผู้เข้าร่วม
2. เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา
3. กิจกรรมนั้นต้องไม่ขัดต่อขนบธรรมเนียม ประเพณี ความเชื่อ และกฎหมาย
4. กิจกรรมนั้นต้องเหมาะสมกับเพศ วัยของผู้เข้าร่วม
5. กิจกรรมนั้นต้องส่งเสริมความสนุกสนานและปลอดภัย
6. เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้มีเข้าร่วมได้มาก ๆ
7. กิจกรรมนั้นต้องยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสม
8. กิจกรรมนั้นต้องส่งเสริมและเอื้อประโยชน์ต่อกิจกรรมอื่นด้วย

นอกจากนั้น กำโชค เผือกสุวรรณ (2559) ยังได้กล่าวไว้ว่า การเป็นผู้จัดกิจกรรมนั้นหนากการนั้นต้องศึกษาและฝึกฝนการเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์ภายในกลุ่ม เพื่อให้สมาชิกในกลุ่มทุก ๆ คนเป็นพวกเดียวกัน ให้ความร่วมมืออย่างดี เพราะวิชามนุษย์สัมพันธ์นั้นเป็นศาสตร์ที่ต้องอาศัยศาสตร์อื่น ๆ เช่น สังคมวิทยา จิตวิทยา ศาสนาวิทยา และศาสตร์อื่น ๆ รวมกันเป็นศิลปะและศาสตร์แห่งบูรณาการ มาช่วยผูกมัดให้สมาชิกมีพฤติกรรมเป็นหนึ่งเดียวด้วยใจรัก

แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน

มีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงการท่องเที่ยว ดังนี้

McIntosh และGoeldner (1986) ได้ให้ความหมายของ การท่องเที่ยว ว่าหมายถึง ผลรวมของประสบการณ์และความสัมพันธ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมาจากปฏิสัมพันธ์ของนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบธุรกิจ รัฐบาลและชุมชนผู้เป็นเจ้าของบ้าน ในกระบวนการที่ดึงดูดใจและต้อนรับนักท่องเที่ยวและผู้มาเยือนอื่น ๆ

ธนภุต สังข์เฉย (2550) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเป็นคำที่มีความหมายค่อนข้างกว้างเพราะมิได้หมายความแต่เฉพาะการเดินทางอย่างเดียวหรือมุมมองเฉพาะในส่วนของผู้เดินทางเท่านั้น หากพิจารณาจากกระบวนการของการท่องเที่ยวจะพบว่าเป็นความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นซึ่งกันและกันระหว่างนักท่องเที่ยว ผู้จัดบริการด้านการท่องเที่ยว หน่วยงานของรัฐในท้องถิ่น และประชาชนในแหล่งท่องเที่ยว

สมบัติ กาญจนกิจ (2544) กล่าวว่า คำว่า “การท่องเที่ยว” (Tourism) เป็นคำที่มีความหมายกว้างขวาง มิได้มีเฉพาะการเดินทางเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ หรือสนุกสนานบันเทิงเริงรมย์ดังที่ส่วนมากเข้าใจ การเดินทางเพื่อการเข้าประชุม สัมมนา เพื่อหาความรู้ เพื่อการศึกษา เพื่อการติดต่อธุรกิจ ตลอดจนการเยี่ยมญาติพี่น้อง ก็นับว่าเป็นการท่องเที่ยวทั้งสิ้น

นอกจากนี้ยังมีนักวิชาการได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนไว้ ดังนี้

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2557) ได้กล่าวถึง การพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ไว้ว่า ต้องมีการประเมินขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวว่าจะรองรับนักท่องเที่ยวได้มากที่สุดเท่าไร เพื่อจะได้นำมากำหนดปริมาณ การควบคุม และมาตรการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวให้เหมาะสม

นอกจากนี้ บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2557) ยังได้กล่าวไว้ว่า การจัดทำสื่อความหมายมีบทบาทสำคัญต่อการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนมาก เพราะจะทำให้นักท่องเที่ยวได้รับความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวที่จะไปเยี่ยมชม โดยการจัดทำสื่อความหมายเพื่ออธิบายให้นักท่องเที่ยวเกิดความรู้ ความเข้าใจในสิ่งที่พบเห็นจนสามารถนำไปปฏิบัติอย่างถูกต้องตามกระบวนการและเจตนารมณ์ของแหล่งท่องเที่ยว นั้น ๆ

พิมพ์พรณ สุจารินพงศ์ (2554) ได้กล่าวไว้ว่า ผู้จัดการท่องเที่ยวควรมีความสามารถทางด้านภาษา ด้วยเหตุที่เป็นงานที่ต้องใช้ภาษาเป็นหลัก โดยเฉพาะภาษาพูด ดังนั้นจึงต้องมีความสามารถในการใช้ภาษาไทยและภาษาต่างประเทศอยู่ในเกณฑ์ดี คือ สามารถที่จะสื่อสารทำความเข้าใจกับนักท่องเที่ยวได้อย่างคล่องแคล่วและถูกต้องตามระเบียบการใช้ภาษา

นอกจากนี้ยังมีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงการท่องเที่ยวโดยชุมชน ดังนี้

สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน (2560) ได้ให้ความหมายของ การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-Based Tourism) ไว้ว่า การท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม กำหนดทิศทางโดยชุมชน จัดการโดยชุมชนเพื่อชุมชน และชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของ มีสิทธิในการจัดการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน

การท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาชุมชน อย่างเป็นองค์รวม เนื่องจากทรัพยากรการท่องเที่ยวกับทรัพยากรที่ชุมชนใช้เป็นฐานการผลิตเป็นทรัพยากรเดียวกัน วัฒนธรรมและสังคมเป็นการขับเคลื่อนเรื่องจิตวิญญาณของชุมชน ในการสร้างสัมพันธ์กันภายในชุมชน และการสัมพันธ์กับภายนอก ควรจะเชื่อมโยงให้เห็นการท่องเที่ยวกับการพัฒนาชุมชนอย่างเป็นองค์รวม

World Bank (ธนาคารโลก อ้างถึงในพิมพ์ระวี โรจน์รุ่งสัจย์, 2556) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวชุมชน ไว้ว่า การท่องเที่ยวชุมชน คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของชุมชน ผู้ซึ่งต้องได้รับประโยชน์และรายได้อย่างยุติธรรมจากการท่องเที่ยว จากงาน จากการกำจัดความยากจน และ

ไม่ส่งผลกระทบต่อวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม เป็นการสร้างความภาคภูมิใจในชุมชน และเกิดการ
รักษาและพัฒนาสมบัติของชุมชน

เฟนเนลล์ (Fennell อ้างถึงในพิมพ์พระวี โรจน์รุ่งสัจย์, 2556) กล่าวไว้ว่า การท่องเที่ยวชุมชน
จะต้องเป็นการท่องเที่ยวที่ชุมชนได้รับประโยชน์โดยรวมอย่างแท้จริง ไม่ว่าจะเป็นการสร้าง
สาธารณูปโภค และการยกระดับความเป็นอยู่ที่ยั่งยืน “เพื่อสมาชิกในชุมชน” แต่ไม่ใช่ “เพื่อ
นักท่องเที่ยว” เพียงอย่างเดียว

โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ (อ้างถึงในพิมพ์พระวี โรจน์รุ่งสัจย์, 2556) ได้
กล่าวถึง การท่องเที่ยวชุมชน ไว้ว่า เป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม
และวัฒนธรรม กำหนดทิศทางโดยชุมชน จัดการโดยชุมชน เพื่อชุมชน และชุมชนมีบทบาทเป็น
เจ้าของ มีสิทธิ์ในการจัดการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน

พิมพ์พระวี โรจน์รุ่งสัจย์ (2556) ได้ให้ความหมายของ การท่องเที่ยวชุมชน ไว้ว่า การท่องเที่ยว
ที่ชุมชนเป็นผู้กำหนดกระบวนการ ทิศทาง และรูปแบบการท่องเที่ยวของตนเอง ชาวบ้านทุกคนเป็น
เจ้าของทรัพยากรการท่องเที่ยว นั้น ๆ และมีส่วนได้ส่วนเสียที่เกิดจากการท่องเที่ยว ซึ่งการท่องเที่ยวที่
จัดโดยชุมชนนั้นมีจุดขายที่หลากหลาย ทั้งธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต การ
อนุรักษ์ รวมทั้งมีการพัฒนารูปแบบเพื่อสร้างความยั่งยืนสู่คนรุ่นลูกหลานและเกิดประโยชน์ต่อ
ท้องถิ่นอย่างแท้จริง

นอกจากนั้น พิมพ์พระวี โรจน์รุ่งสัจย์ (2556) ยังได้อธิบายถึงผลดีและผลเสียที่เป็นภาพรวม
ของการท่องเที่ยวชุมชน ไว้ว่า ผลดีที่เห็นหลาย ๆ คนมองการท่องเที่ยวชุมชนว่าจะนำผลประโยชน์มาสู่
ชุมชน คือ ในเรื่องของเศรษฐกิจที่ดีในชุมชนเป็นประการสำคัญ เนื่องจากการจ้างงาน รวมทั้งรายได้
มาสู่ชุมชนท้องถิ่น ผลดีลำดับต่อมา คือ การท่องเที่ยวชุมชนนั้นสามารถให้ชุมชนเป็นผู้มีส่วนร่วมใน
การดำเนินการและควบคุมดูแลการท่องเที่ยวได้เอง และผลดีที่เห็นชัดเจน คือ หากเกิดกระบวนการมี
ส่วนร่วมที่แท้จริงของชุมชนแล้วจะสามารถนำความยั่งยืนมาสู่ชุมชนนั้น ๆ ได้ในระยะยาว สำหรับอีก
แง่หนึ่งคือ ผลลบที่ไม่ควรมองข้าม 3 ผลกระทบหลัก ๆ ที่เห็นชัดเจน คือ ปัญหาข้อจำกัดภายในชุมชน
เองเมื่อมีการพัฒนาการท่องเที่ยวขึ้น โดยเฉพาะในประเทศที่กำลังพัฒนา กล่าวคือ เรื่องของ
ผู้เชี่ยวชาญที่จะให้คำปรึกษาหากชุมชนไม่เข้าใจหรือเกิดปัญหาขึ้นในระหว่างกระบวนการพัฒนาและ
จัดการการท่องเที่ยว หรือข้อจำกัดในด้านของงบประมาณการพัฒนา และการตลาด เป็นต้น สำหรับ
ผลกระทบรองลงมา คือ เรื่องของความไม่เท่าเทียมกันที่เกิดขึ้นในการจัดการการท่องเที่ยวชุมชน หรือ
รายได้ที่ได้มาไม่ได้ส่งสู่ชุมชนอย่างแท้จริง หากแต่ไปสู่นายทุนที่อาจอยู่หรือไม่อยู่ในชุมชนก็ได้ และ
ผลกระทบที่สำคัญอีกแง่มุมหนึ่ง คือ ปัญหาสังคมที่อาจเกิดขึ้นภายในชุมชนเอง เช่น วัฒนธรรมที่เสื่อม
โทรมลงจากการที่มีวัฒนธรรมที่ไม่น่าพึงประสงค์ของนักท่องเที่ยวต่างวัฒนธรรมเข้าไป ปัญหาความไม่

เท่าเทียมทำให้ชุมชนไม่พอใจและอาจเกิดปัญหาอาชญากรรมตามมา ซึ่งเป็นข้อที่ควรคำนึงถึงและป้องกันไว้ตั้งแต่เนิ่น ๆ ในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2557) ได้กล่าวถึง การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นให้สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ โดยระบุว่า ต้องมีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว ประเภทความปลอดภัย เพื่ออำนวยความสะดวกต่อความปลอดภัยจากโจรกรรม ความปลอดภัยจากการใช้บริการท่องเที่ยว ความปลอดภัยจากอุบัติเหตุ ความปลอดภัยจากหลงทาง ความปลอดภัยจากภัยธรรมชาติ เป็นต้น

นอกจากนั้น บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2556) ยังได้กล่าวไว้ว่า นักท่องเที่ยวมีความต้องการด้านความปลอดภัย จะต้องมีการป้องกันและรักษาความปลอดภัยให้แก่นักท่องเที่ยว ควรมีการประกาศเตือนให้ระวังเมื่อเดินทางเข้าไปในพื้นที่บางแห่งที่อาจไม่ปลอดภัยสำหรับนักท่องเที่ยว

เสรี พงศ์พิศ (อ้างถึงในพิมพ์พระวี โรจน์รุ่งสัจย์, 2556) ได้กล่าวไว้ว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนนั้นควรที่จะคำนึงถึงความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชน มิใช่เปลี่ยนเพื่อเอาใจนักท่องเที่ยวจนเสียความเป็นตัวตนของชุมชนไป นักท่องเที่ยวที่เข้าไปในชุมชนจึงควรเคารพจารีตประเพณี วิถีชุมชน เช่นกัน ดังนั้นกิจกรรมที่ชุมชนเตรียมสำหรับนักท่องเที่ยวเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ควรให้เหมาะสม และสามารถสร้างความประทับใจอันดีระหว่างกันได้ และอาจมีการจัดกิจกรรมพิเศษอย่างอื่นเสริมที่ไม่ขัดต่อวิถีชีวิตชุมชน

ปัญหาที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชน

พิมพ์พระวี โรจน์รุ่งสัจย์ (2556) ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนไว้ว่า การที่ชุมชนจะมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ หรือจัดการการท่องเที่ยวนั้นแม้จะเป็นรูปแบบที่ควรจะเป็นสำหรับการท่องเที่ยวชุมชนแต่ก็เกิดปัญหาได้เช่นกัน เนื่องจากสาเหตุหลายประการและที่พบปัญหาหลัก ๆ โดยทั่วไป ดังนี้

1. ปัญหาในการมีส่วนร่วมของชุมชนในวงกว้าง

1.1 การมีส่วนร่วมของชุมชนที่เป็นตัวแทนในกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องทุกกลุ่มของชุมชนยังเป็นปัญหาเชิงปฏิบัติ

1.2 จำนวนและสัดส่วนในการร่วมจัดการการท่องเที่ยวของแต่ละกลุ่มของผู้เกี่ยวข้องทุกกลุ่มของชุมชนยังไม่เท่าเทียมกัน

2. ปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างแท้จริง

2.1 ชุมชนทุกคนควรได้มีส่วนร่วมไม่ทางตรงก็ทางอ้อม โดยได้รับโอกาสและเกียรติที่เท่าเทียมกัน แต่ปัญหาคือหาชุมชนตัวอย่างที่จะเกิดรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวในลักษณะนี้ได้ยาก

2.2 เมื่อเกิดการท่องเที่ยวขึ้นแล้ว บทบาทชุมชนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องยังไม่ชัดเจนและมักจะมีนายทุนเป็นผู้ดำเนินการมากกว่าชุมชนส่วนรวม

2.3 ควรเกิดการเรียนรู้ร่วมกันและระหว่างกันของภาคีที่ร่วมพัฒนาการท่องเที่ยว แต่ปัญหาอาจเกิดได้ในลักษณะความขัดแย้ง ไม่ว่าจะเชิงผลประโยชน์ ทักษะคน การดำเนินงาน และอื่น ๆ

3. ปัญหาที่เกิดจากสัดส่วนความเห็นที่ร่วมกันในกลุ่มสมาชิกชุมชนเอง

3.1 การมีส่วนร่วมในด้านการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นของชุมชนควรเป็นไปได้โดยรวมนิให้ประโยชน์แก่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง แต่ในทางปฏิบัติหลายชุมชนยังไม่อาจแก้ไขปัญหานี้ได้

3.2 ชุมชนควรได้รับสิทธิในการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาความไม่เท่าเทียมอย่างยุติธรรม

แหล่งท่องเที่ยวชุมชนในพื้นที่เขตธนบุรี

ป.บุณนาค (2553) ได้กล่าวถึงชุมชนในเขตธนบุรีได้แก่ ชุมชนกุฎีจีน ไว้ว่า ย่านกุฎีจีน เป็นชุมชนที่มีมาก่อนกรุงรัตนโกสินทร์ ตั้งอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยาใกล้กับวัดกัลยาณมิตร มาจนจรดถนนเทศบาลสายหนึ่ง แขวงวัดกัลยาณ เขตธนบุรี นอกจากนี้ ยังเป็นที่เชื่อกันว่า ทองหยิบ ทองหยอด ฝอยทอง และขนมหวานอื่นๆ เป็นของชาวโปรตุเกสที่ถูกนำเข้ามาตั้งแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยา โดยทำวทองกีบม้า ลูกครึ่งโปรตุเกส-ญี่ปุ่น ภรรยาของเจ้าพระยาวิไชยเณทร์ (คอนสแตนติน ฟอลคอน) เป็นผู้นำเข้ามาเผยแพร่และอาจรวมไปถึงขนมฝรั่งด้วย ซึ่งชาวกุฎีจีนได้รับการถ่ายทอดวิชาทำขนมต่างๆ สืบต่อมาจากบรรพชนหลายชั่วอายุคน จนมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักกันว่า “ขนมฝรั่งกุฎีจีน” ช่างนอกจะกรูบรอบ ภายในนุ่ม และมีกลิ่นหอม เพราะอบด้วยไม้พิน

สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา (2550) ได้กล่าวถึงการตั้งถิ่นฐานของชุมชนหลายชาติพันธุ์ในย่านกุฎีจีนและพื้นที่เกี่ยวเนื่อง ไว้ว่า บริเวณพื้นที่กุฎีจีนและพื้นที่เกี่ยวเนื่องนี้มีลักษณะที่เด่นชัดอีกประการหนึ่งคือ การมีชุมชนอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานหลายวัฒนธรรมหลายกลุ่มชาติพันธุ์ กลุ่มชนเหล่านี้นับถือศาสนาต่างกัน ทั้งพุทธ คริสต์ อิสลาม โดยกลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้สามารถรักษาวัฒนธรรมดั้งเดิมของตนเองไว้ได้ และถ่ายทอดเป็นแบบแผน ประเพณี พิธีกรรม รวมทั้งการมีศาสนสถานอันเป็นที่เคารพศรัทธา อาทิ วัด โบสถ์คริสต์ มัสยิด ศาลเจ้า แบ่งเป็นย่านต่าง ๆ ได้ดังนี้ คือ

ย่านกุฎีจีน

นับเป็นชุมชนเก่าแกริมคลองวัดกัลยาณมิตรที่มีมาแต่ครั้งสมัยกรุงศรีอยุธยา ต่อมาเมื่อกรุงธนบุรีได้รับการสถาปนาเป็นราชธานี ย่านนี้ก็เติบโตขึ้นเป็นที่ตั้งถิ่นฐานของคนกลุ่มชนต่าง ๆ ที่อพยพจากกรุงศรีอยุธยามาสมทบเพื่อสร้างบ้านแปงเมืองใหม่ จึงปรากฏสถานที่ที่น่าสนใจ ดังเช่น ศาสนสถานทั้งของชาวไทย จีน ฝรั่ง และมุสลิม บริเวณย่านเก่ากุฎีจีนบนผืนดินริมแม่น้ำเจ้าพระยาแห่งนี้ มีศาสนสถานที่สำคัญคือวัดช่างตากู๊ส หรือวัดมหาทางเขน ซึ่งเป็นวัดคริสต์ในนิกายโรมันคาทอลิก วัดแห่งนี้ นอกจากจะเป็นศูนย์กลางของชุมชนชาวคริสต์เชื้อสายโปรตุเกสที่อพยพมาในสมัยสมเด็จพระเจ้า

ตากสินมหาราชแล้ว ชื่อของย่านนี้ยังมีที่มาจากลักษณะของโบสถ์เก่าในวัดช่างตาครุสที่สร้างด้วยไม้ ซึ่งเป็นสถาปัตยกรรมผสมผสานกันระหว่างตะวันตกและจีน กล่าวคือ มีลวดลายปูนปั้นที่โค้งตอนปลายคู่อ่อนช้อย คล้ายปูนปั้นบนหลังคาศาลเจ้าจีนนั่นเอง

บริเวณไม่ไกลจากวัดช่างตาครุสนี้ก็มีศาลเจ้าแม่กวนอิมที่เรียกกันว่า ศาลเจ้าเกียนอันเกง ศาลเจ้าแห่งนี้สร้างขึ้นโดยชาวจีนฮกเกี้ยน ที่ตามเสด็จสมเด็จพระเจ้าตากสินมาตั้งกรุงใหม่ในสมัยธนบุรี แต่เดิมนั้นบริเวณศาลเจ้าแห่งนี้เป็นที่ตั้งของศาลเจ้าโจวซือกงและศาลเจ้ากวนอู ต่อมาภายหลังในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ศาลเจ้าทั้งสองแห่งนี้ได้ถูกรื้อถอนลงเพื่อสร้างเป็นศาลเจ้าหลังใหม่ พร้อมกับอัญเชิญเจ้าแม่กวนอิม มาเป็นองค์ประธาน ปัจจุบันศาลเจ้าเกียนอันเกงหลังนี้อยู่ในความดูแลของตระกูลสิมะเสถียร ซึ่งเป็นตระกูลเก่าแก่ตระกูลหนึ่งในย่านกุฎีจีนและยังคงเป็นศูนย์รวมความศรัทธาของหมู่ชาวจีนอย่างไม่เสื่อมคลาย สิ่งที่น่าสนใจของศาลเจ้าแห่งนี้อยู่ที่ความงดงามจากเครื่องตกแต่งอันวิจิตรจากเครื่องไม้บนหลังคาของศาลเจ้า ซึ่งเป็นไม้แกะสลักฝีมือประณีตของสกุลช่างในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว

ใกล้ ๆ กันกับศาลเจ้าเกียนอันเกงนั้นคือวัดกัลยาณมิตรวรมหาวิหาร หรือที่เป็นที่รู้จักกันดีในหมู่คนไทยเชื้อสายจีนว่าวัดชำปอก ตามชื่อของพระประธานในวิหารหลวง วัดแห่งนี้สร้างขึ้นในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยพระยานิกรบดินทร์ (โต) ต้นสกุลกัลยาณมิตร สร้างถวายแด่พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวเพื่อเป็นพระอารามหลวง ภายในพระวิหารหลวงประดิษฐานหลวงพ่โต พระพุทธรูปองค์ใหญ่สูง 16 เมตร ซึ่งพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ ให้สร้างขึ้นโดยมีพระราชประสงค์ให้เป็นพระพุทธรูปใหญ่อยู่ริมแม่น้ำ เช่นเดียวกับที่วัดพนัญเชิงในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งต่อมาพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงโปรดเกล้าฯ พระราชทานนามว่า พระพุทธไตรรัตนนายก อันเป็นชื่อเดียวกับ หลวงพ่อโตวัดพนัญเชิง

ชุมชนเก่าแก่ย่านกุฎีจีนนี้ ตั้งอยู่ริมน้ำเจ้าพระยาฝั่งตะวันตกหรือฝั่งธนบุรีในปัจจุบัน ขนาบข้างด้วยวัดกัลยาณมิตรวรมหาวิหาร มีคลองกุฎีจีนคั่นอยู่ ในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ทรงย้ายเมืองมาอยู่ทางฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยา ชุมชนชาวจีนที่เคยอาศัยอยู่ทางย่านกุฎีจีนบางส่วนพากันอพยพมารวมกันอยู่ที่ตลาดน้อย โดยชาวจีนกลุ่มแรก ๆ ที่อพยพเข้ามา น่าจะเป็นชาวจีนฮกเกี้ยน ซึ่งได้สร้างศาลเจ้าโจวซือกง ศาลเจ้าเก่าแก่ที่สุดในย่านนี้เอาไว้ ซึ่ง ส.พลายน้อย (อ้างถึงในสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา, 2550) กล่าวไว้ว่า การได้ชื่อว่า “กุฎีจีน” นั้น เข้าใจว่าเนื่องมาจากมีพวกจีนมาอยู่ก่อนคือ มีพระภิกษุจีนพำนักอยู่ในกุฎีหมู่หนึ่งมีชื่อว่า “เกียนอันกง” ตั้งอยู่ที่ปากคลองกุฎีจีนริมแม่น้ำเจ้าพระยาฝั่งตะวันตก ใกล้วัดกัลยาณมิตรวรมหาวิหาร เดิมเป็นศาลเจ้า 2 หลังติดกัน คือ ศาลเจ้าโจวซือกง และศาลเจ้ากวนอู สร้างโดยชาวจีนที่ตามเสด็จสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชมาในครั้งสมัยกรุงธนบุรี เมื่อสถาปนากรุงรัตนโกสินทร์ ชาวจีนเหล่านี้ย้ายไปอยู่ฝั่งพระนครย่านตลาดน้อย สำเพ็ง ทำให้ศาลเจ้าเดิมถูกทิ้งร้าง

ในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ชาวจีนฮกเกี้ยน ซึ่งเป็น บรรพบุรุษของตระกูลตันติเวชกุล และตระกูลสิมะเสถียร เห็นว่าศาลเจ้าทั้งสองแห่งนี้ทรุดโทรม จึงได้รื้อและสร้างขึ้นใหม่เป็นหลังเดียวพร้อมอัญเชิญเจ้าแม่กวนอิมขึ้นมาประดิษฐานแทนและให้ชื่อว่า ศาลเจ้าเกียนอันเกง ส่วนเทพสององค์เดิมนั้นไม่ปรากฏว่าย้ายไปประดิษฐานไว้ที่ใด” ปัจจุบันศาลเจ้าเกียนอันเกง อยู่ในความดูแลของตระกูลสิมะเสถียร หรือเดิมแซ่ซิม ซึ่งเป็นตระกูลเก่าแก่ตระกูลหนึ่ง

สำหรับแหล่งท่องเที่ยวชุมชนในพื้นที่เขตธนบุรี มีผู้เชี่ยวชาญได้ให้ข้อมูลไว้มากมาย ดังนี้ กรุงเทพมหานคร (2556) ได้จัดทำหนังสือ ธนบุรีไกด์ คู่มือแนะนำแหล่งท่องเที่ยวเขตธนบุรี กล่าวถึงชุมชนที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวของเขตธนบุรีไว้ ดังนี้

ชุมชนกุฎีจีน ชุมชนของชาวไทยเชื้อสายโปรตุเกส

กุฎีจีนเป็นชุมชนชาวจีนที่อพยพมาจากกรุงศรีอยุธยา มาตั้งบ้านเรือนอยู่ริมคลองวัดกัลยาณ์ ตั้งแต่สมัยกรุงธนบุรี ส่วนใหญ่เป็นชาวฮกเกี้ยนที่เรียกว่ากุฎีจีน เพราะมีศาลเจ้าซึ่งชาวจีนที่นี้สร้างไว้ตรงหัวแม่น้ำ ในสมัยนั้น (ปัจจุบันคือศาลเจ้ากวนอันเกง) ภายหลัง ได้มีฝรั่งเชื้อสายโปรตุเกสย้ายมาอยู่ด้วย จึงเรียกว่าฝรั่งกุฎีจีน ซึ่งกลายมาเป็นชื่อขนมฝรั่งกุฎีจีน อันเป็นขนมที่มีชื่อเสียงอยู่คู่ชุมชนแห่งนี้มาจนปัจจุบัน

กุศล เอี่ยมอรุณ (2543) ได้กล่าวถึง ชุมชนกุฎีจีน ไว้ว่า ย่านกุฎีจีนเป็นชุมชนเก่าแก่มาแต่ครั้งอยุธยาและสืบเนื่องมาโดยตลอด มีกลุ่มคนต่างศาสนาอาศัยอยู่ปะปนกัน และยังเชื่อมต่อกับถิ่นฐานบ้านขุนนางตระกูลขุนนาคอีกด้วย จึงมีสถานที่น่าชมหลายแห่งไม่ว่าจะเป็นวัดวาอาราม โบสถ์ฝรั่ง ศาลเจ้า และกุฎีแขก ตลอดจนอาคารบ้านเรือนเก่าของผู้มีตระกูลที่เคยอาศัยอยู่ในย่านนี้

สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา (2550) ได้กล่าวว่า ชุมชนกุฎีจีน เป็นชุมชนเก่าแก่มีประวัติความเป็นมายาวนาน มีพื้นที่ติดกับแม่น้ำเจ้าพระยา จรดชอยวัดกัลยาณ์ ขนาดด้วยชุมชนวัดกัลยาณ์ และวัดประยุรวงศาวาส บริเวณที่อยู่อาศัยนั้น มีลักษณะบ้านเรือนชิดติดกัน ส่วนใหญ่เป็นบ้านไม้ บางส่วนเป็นเรือนแถวอาศัยอยู่มาตั้งแต่รุ่นปู่ย่าตาทวด ส่วนริมน้ำมีบ้านไม้และ กังปุนกิ่งไม้ 2 ชั้น เป็นหลัง ๆ ปลูกติดกันและบางหลังสร้างอยู่ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งสร้างแทนเรือนแพที่เคยจอดไว้ในอดีต ส่วนบริเวณริมแม่น้ำเจ้าพระยาที่อยู่ลึกเข้าไปจากโบสถ์วัดช่างตาครุส มีเรือนขนมปังขิงทรงมนิลาเก่าแก่ที่ยังพอเหลือเค้าความงามของลายฉลุที่ประกอบอยู่บริเวณหน้าต่างบ้าน บ้านหลังนี้เดิมซื้อและรื้อถอนจากที่อื่นมาปลูก สร้างด้วยไม้สักทั้งหลัง ปัจจุบันมีสภาพทรุดโทรม

การเข้าสู่ชุมชนสามารถเดินทางโดยรถยนต์ เรือ และเดินเท้า จากทางเชื่อมระหว่างชุมชนวัดกัลยาณ์ ริมแม่น้ำเจ้าพระยากับท่าเรือหน้าโบสถ์ช่างตาครุส และจากถนนชอยข้างวัดประยุรวงศาวาส หรือถนนเทศบาล สาย 1 ด้านวัดกัลยาณมิตร บ้านเรือนส่วนใหญ่ปลูกชิดติดกัน มีการไปมาหาสู่กัน

ทางตรอกซอยเล็ก ๆ เป็นเรือนแถวไม้ปลูกติดกันเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งอาศัยอยู่มาแต่สมัยธนบุรี ในบางฤดู บริเวณแม่น้ำเจ้าพระยาจะมีขยะและกอผักตบชวาลอยมาติดอยู่เนื่องจากถูกน้ำซัดเข้ามา ชุมชนกุฎีจีน ดูแลโดยคณะกรรมการชุมชนและคณะกรรมการสภาอภิบาล มีหน้าที่ดูแลให้อยู่ในสภาพดีโดยสภาอภิบาล (หมู่บ้านช่างตาครุฑ) สภาฯ จำนวน 24 คน ประกอบด้วยสภาอภิบาลจากการเลือกตั้ง จำนวน 15 คน และจากหน่วยงาน ตัวแทนต่าง ๆ ซึ่งเป็นคาทอลิกอีกจำนวน 9 คน ในปัจจุบันมี บาทหลวงฟรานซิส เซเวียร์ สุทศ ประมวลพร้อม เป็นเจ้าอาวาสโบสถ์ช่างตาครุฑ และเป็น ประธานสภาอภิบาล มีบาทหลวง อันตน สราวุธ อมรดิษฐ์ เป็นผู้ช่วยเจ้าอาวาสโบสถ์

ชุมชนกุฎีจีนส่วนใหญ่มีอาชีพรับราชการ รองลงมาเป็นแม่บ้าน รับจ้าง ทำขนม เช่น ขนมฝรั่ง กุฎีจีน ขนมกวยตัด (พายสับปะรด) ขนมกุศสรัง (ขนมตรุษฝรั่ง/โบว์คริสต์มาส) ขนมหน้าฉนวน ส่วน อาชีพประกอบอาหาร ได้แก่ ขนมจีนน้ำยา ก๋วยเตี๋ยว ข้าวแกง อาหารตามสั่ง โดยเน้นขายให้กับคนในพื้นที่ คนในชุมชนส่วนหนึ่งเป็นคนที่มาจากภายนอกเข้ามาเช่าบ้านในชุมชนกุฎีจีน มีอาชีพรับจ้างแกะ เปลือกกระเทียม ต้มถั่วลิสง ชุมชนนี้มีสินค้าที่ขึ้นชื่อคือ ขนมฝรั่งกุฎีจีน ซึ่งมีการนำออกไปจำหน่าย นอกพื้นที่หลายแห่ง เช่น ท่าพระจันทร์ สีแยกบ้านแขก และปากคลองตลาด เป็นต้น

ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก และให้ความสำคัญกับการศึกษา เห็นได้จากในชุมชนยังมีสถานศึกษาหลายแห่ง อาทิ โรงเรียนช่างตาครุฑศึกษา โรงเรียนช่างตาครุฑศอนแวนต์ โรงเรียนวัดประยุรวงศาวาส โรงเรียนแสงอรุณธนบุรี โรงเรียนอนุบาลพัชรินทร์พร โรงเรียนอนุบาลแสงอรุณธนบุรี และโรงเรียนอนุบาลสายทอง คนในพื้นที่ส่วนใหญ่จบการศึกษาในระดับปริญญาตรี คนในชุมชนมีความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย มีความสัมพันธ์แบบเครือญาติ มีการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันโดยเฉพาะคนที่อยู่มาแต่เดิม

ในด้านการสื่อสารประชาสัมพันธ์มีเสียงตามสายจากที่ทำการชุมชนและมีป้ายประชาสัมพันธ์ บริเวณที่ทำการชุมชน ในชุมชนมีองค์กรสำคัญคือ กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุข (ออส.) คอยช่วยเหลือคนในชุมชน มีลานกีฬาและสนามเด็กเล่น

มีนักวิชาการกล่าวถึงแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนกุฎีจีนไว้ดังนี้

กรุงเทพมหานคร (2556) ได้กล่าวถึง โบสถ์ช่างตาครุฑ ไว้ว่า เป็นวัดคริสต์ศาสนานิกายโรมันคาทอลิก สร้างขึ้นโดยกลุ่มชาวโปรตุเกส นำโดยคุณพ่อกอร์ซิมูโอบยพมาอยู่กรุงธนบุรีหลังจากเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 2 ในปี พ.ศ. 2310 โดยสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ได้พระราชทานที่ดินให้สร้างวัด ณ บริเวณริมแม่น้ำเจ้าพระยา และคุณพ่อกอร์ซิมูโอบยตั้งชื่อที่ดินนี้ว่า “ค่ายช่างตาครุฑ” เพื่อระลึกถึงวันฉลองเทีตพูนไม้กางเขนซึ่งตรงกับวันที่ได้รับพระราชทานที่ดิน แล้วในปีถัดมาท่านก็ได้สร้างวัดน้อยชั่วคราวหลังน้อยบนที่ดินผืนนี้พร้อมตั้งชื่อวัดว่า “วัดช่างตาครุฑ” ต่อมาในปี พ.ศ. 2377 พระสังฆราช กูร์เวอซีได้มอบหมายให้คุณพ่อปัลเลอกัวซ์ เป็นผู้ดำเนินการสร้างวัดใหม่หลังที่สองที่ช่างตาครุฑ และ

ในปี พ.ศ. 2456 วัดนี้ก็ได้รับการสร้างในอีกครั้งให้สวยงามแข็งแรงแล้วเสร็จในปี พ.ศ. 2459 ซึ่งเป็นวัดที่อยู่มาจนปัจจุบันนี้

ผู้วิจัยได้ทำการสำรวจสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวในชุมชนกุฎีจีน พบว่ามีแหล่งท่องเที่ยวดังต่อไปนี้

1. บ้านไม้โบราณที่ยังคงอนุรักษ์ไว้
2. พิพิธภัณฑ์บ้านกุฎีจีน
3. ขนมฝรั่งกุฎีจีน
4. โบสถ์ช่างตาครูช

ดังนั้นผู้วิจัยจึงเลือกชุมชนกุฎีจีน ในการศึกษาครั้งนี้ เนื่องจากเป็นชุมชนที่มีพื้นที่อยู่ในเขตธนบุรี และมีศักยภาพทางการท่องเที่ยวที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาเยี่ยมชมได้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบ

ปทุมพร เปียถนอม (2554) ได้ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนากภาวะผู้นำเชิงบูรณาการ สำหรับผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาเอกชน เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของลักษณะภาวะผู้นำเชิงบูรณาการสำหรับผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาเอกชน 2) ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของรูปแบบการพัฒนากภาวะผู้นำสำหรับผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาเอกชน 3) พัฒนารูปแบบการพัฒนากภาวะผู้นำเชิงบูรณาการ สำหรับผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาเอกชน โดยรูปแบบการพัฒนากภาวะผู้นำเชิงบูรณาการสำหรับผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาเอกชน คือ รูปแบบการฝึกอบรมเชิงรุกเพื่อพัฒนากภาวะผู้นำเชิงบูรณาการ (Breakthrough Training Model for Integrative Leadership Development: BTMILD) ที่เน้นการเปลี่ยนความตั้งใจหรือหลักคิด (Mindset) เพื่อการเปลี่ยนแปลงส่วนบุคคล โดยรูปแบบดังกล่าวได้รับการประเมินว่ามีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน

สิทธิโชค วิบูลย์ และคณะ (2554) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาการอนุรักษ์ทางวัฒนธรรมชาวมอญเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน กรณีศึกษา: ชุมชนศาลาแดงเหนือ จังหวัดปทุมธานี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการอนุรักษ์ทางวัฒนธรรมชาวมอญ ชุมชนศาลาแดงเหนือ และพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน ผลการวิจัยพบว่า

1. การอนุรักษ์ทางวัฒนธรรมชาวมอญ ชุมชนบ้านศาลาแดงเหนือ เป็นการอนุรักษ์ทางวัฒนธรรมชาวมอญ การตั้งถิ่นฐานที่อยู่อาศัย สถาปัตยกรรม โบราณวัตถุ วิถีชาวมอญทั้งด้านวัฒนธรรมประเพณีและพิธีกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา ส่วนใหญ่ยังถือได้ว่าชุมชนศาลา

แดงเหนือยังมีความเข้มแข็งในการอนุรักษ์ คือคนในชุมชนยังคงปฏิบัติประเพณีหลักๆ เช่นประเพณี เปิงสกรานต์ ประเพณีตักบาตรน้ำผึ้ง ประเพณีทำบุญกลางบ้าน คติความเชื่อทางศาสนา ส่วน วัฒนธรรมการดำเนินชีวิต เช่น ภาษา การแต่งกาย การประกอบอาชีพของคนในชุมชนมีการอนุรักษ์ ลดน้อยลง เนื่องจากนโยบายการพัฒนาประเทศ ไปสู่ความเป็นสากลทำให้รูปแบบการดำเนินชีวิต เปลี่ยนไป หรือระบบการศึกษาแผนใหม่ทำให้มีการใช้ภาษามอญ ในชีวิตประจำวันลดน้อยลงไป อย่างไรก็ดีตามขามอญ

2. การพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน ชุมชนศาลาแดงเหนือ โดยการใช้ทุนทางทรัพยากร ธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชน โบราณสถาน โบราณวัตถุ วัฒนธรรมประเพณี ตลอดจนสภาพแวดล้อมของ ชุมชน มาพัฒนาโดยไม่ให้เกิดผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน ตั้งแต่เส้นทางการท่องเที่ยว โปรแกรมการท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งนำมาสู่การสร้างองค์ความรู้ด้านการท่องเที่ยวได้ อย่างเป็นรูปธรรม

รุ่งรวี จิตภักดี และคณะ (2553) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การจัดการแผนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยชุมชนลีเล็ด อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพในการ จัดการท่องเที่ยวของชุมชนลีเล็ด กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิง นิเวศของชุมชน และเพื่อพัฒนาแนวทาง การจัดการแผนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน ผล การศึกษาพบว่า ชุมชนลีเล็ดมีศักยภาพในด้านบุคคลเรื่องความตั้งใจที่จะพัฒนาอยู่ในระดับดี แต่ด้าน การจัดการท่องเที่ยวอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนนักท่องเที่ยวชาวไทย และชาวต่างชาติทั้งสองกลุ่มมี ความเห็นสอดคล้องกันว่าศักยภาพของชุมชนลีเล็ด การบริหารจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และ การบริการที่ชุมชนจัดขึ้นเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวอยู่ในระดับดี สินค้าของที่ระลึกที่จำหน่ายยังอยู่ใน ระดับปานกลาง แต่การจัดการทางกายภาพทั่วไปของแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ ความสะดวกในการ เดินทางภายในชุมชน ความเหมาะสมของที่จอดรถ ห้องน้ำ ยังต้องปรับปรุง ส่วนการมีส่วนร่วมของ ชุมชนลีเล็ดที่เด่นชัดจะเป็นรูปแบบรวมตัวกันเป็นกลุ่มอาชีพ และกลุ่มอนุรักษ์ ในด้านการตัดสินใจ และการปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน ผู้ที่มีส่วนร่วมชัดเจนคือ สมาชิกกลุ่ม นำเที่ยวเชิงนิเวศ ผลการสำรวจความคิดเห็น นำไปสู่แนวทางการจัดการ แผนการท่องเที่ยวของชุมชน ลีเล็ด เน้นประเด็นหลักคือ การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน การจัดการทรัพยากรชายฝั่ง ชุมชนประมง ตันแบบ และแผนการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของชุมชนลีเล็ด ได้สะท้อนจากปัญหาและความ ต้องการพัฒนาของชุมชน ได้แก่ ด้านการประชาสัมพันธ์ ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม ความสะดวก ด้าน การสร้างความสำนึกการมีส่วนร่วมเพื่ออนุรักษ์ ด้านการจัดระเบียบ กฎ ข้อบังคับด้านการท่องเที่ยว เชิงนิเวศ และให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนเอง การ ตรวจสอบการทำงาน และการประเมินกันเองโดยไม่ต้องรอให้ภาครัฐ หรือหน่วยงานข้างนอกมา

ประเมิน อย่างไรก็ตาม ชุมชนควรได้รับหลักประกันในด้านนโยบาย และเงินทุนจากหน่วยงานภาครัฐ ในการสนับสนุนด้านการจัดการด้วย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับย่านธนบุรี

สมศักดิ์ คล้ายสังข์ (2550) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาสื่อการท่องเที่ยวตามลำน้ำ ย่านฝั่งธนบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวตามลำน้ำ ย่านฝั่งธนบุรี เพื่อศึกษาทรัพยากรทางการท่องเที่ยวของพื้นที่ตามลำน้ำ ย่านฝั่งธนบุรี เพื่อพัฒนาสื่อและแผนที่แนะนำการท่องเที่ยวของพื้นที่ตามลำน้ำ ย่านฝั่งธนบุรี และเพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการสินค้าและบริการของชุมชนที่มีศักยภาพในการรองรับการท่องเที่ยวในพื้นที่ตามลำน้ำ ย่านฝั่งธนบุรี

ผลการวิจัยพบว่า

1. กิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างทำมากที่สุดในวันหยุดเมื่อมีเวลาว่าง คือ การดูโทรทัศน์ เล่นอินเทอร์เน็ตและการอ่านหนังสือหรือนิตยสารตามลำดับ ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้เวลาว่าง ในวันหยุดไปท่องเที่ยวตามสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ซึ่งประเภทของสถานที่ท่องเที่ยวที่กลุ่มตัวอย่างชอบไปมากที่สุดคือ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

2. กลุ่มตัวอย่างมีประสบการณ์ในการท่องเที่ยวตามสถานที่ต่าง ๆ ตามลำน้ำย่านฝั่งธนบุรี ซึ่งผู้วิจัยได้สำรวจรายชื่อมาเป็นจำนวน 27 แห่ง ซึ่งสถานที่ท่องเที่ยวที่กลุ่มตัวอย่างเคยไปมากที่สุดคือ สะพานกรุงธน

3. กลุ่มตัวอย่างมีวิธีการเลือกสถานที่ท่องเที่ยว ด้วยวิธีการฟังและรับรู้ข้อมูลจากการบอกเล่าของคนรู้จักมากที่สุดและยังรับรู้การรับข้อมูลด้านการท่องเที่ยวของสถานที่ท่องเที่ยวตามลำน้ำ ย่านฝั่งธนบุรีผ่านสื่อโทรทัศน์มากที่สุดและยังเห็นว่าสื่อโทรทัศน์สามารถให้ความรู้เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุดด้วย

4. สิ่งอำนวยความสะดวกที่กลุ่มตัวอย่างมีความต้องการจากสถานที่ท่องเที่ยวมากที่สุดคือ ความสะอาดของสถานที่ การมีป้ายแนะนำสถานที่และการบริการห้องสุขาอย่างเพียงพอ

5. แหล่งทรัพยากรทางการท่องเที่ยวของพื้นที่ตามลำน้ำ ย่านฝั่งธนบุรีมีมากมาย ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ ศาสนสถานและโบราณสถาน แหล่งท่องเที่ยว ทางธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม แหล่งขายสินค้าอุปโภคบริโภคและสามารถสรุปเส้นทาง การท่องเที่ยวของพื้นที่ตามลำน้ำ ย่านฝั่งธนบุรีทั้งทางรถยนต์และทางเรือโดยแบ่งออกเป็น 6 เส้นทาง

6. ผลการสำรวจแหล่งทรัพยากรทางการท่องเที่ยวของพื้นที่ตามลำน้ำ ย่านฝั่งธนบุรี และนำเสนอในรูปแบบสื่อวีดิทัศน์ประเภท DVD โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ รายการสารคดี การท่องเที่ยว การพัฒนาสื่อการท่องเที่ยวตามลำน้ำ ย่านฝั่งธนบุรี รายการสารคดีแนะนำ การท่องเที่ยวทางน้ำเดินทางโดยเรือเส้นทางคลองบางกอกน้อย- คลองชักพระ - คลองด่าน - คลองบางกอกใหญ่

และวิดิทัศน์การสัมภาษณ์เชิงลึก (Depth Interview) นางสุภา เลี้ยงสอน ผู้ประดิษฐ์หัวโขนและเครื่องประดับละคร

7. ผลการวิเคราะห์สภาพปัญหาในการประกอบอาชีพของนางสุภา เลี้ยงสอน คือ มีรายได้จากอาชีพประดิษฐ์หัตถกรรมเครื่องประดับโขนและละครไม่เพียงพอในการเลี้ยงดูครอบครัว ซึ่งมีสาเหตุมาจากการขาดตลาดหรือแหล่งจัดส่งสินค้าเพื่อจำหน่ายและการไม่มีรายได้จากการสอนวิธีการผลิตหัวโขนและเครื่องประดับละครให้กับผู้ที่สนใจ โดยสิ่งที่ต้องการที่จะได้รับ การสนับสนุนส่งเสริมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องคือการสนับสนุนด้านการตลาดหรือแหล่งจัดส่งสินค้าเพื่อจำหน่าย การปรับปรุงที่อยู่อาศัยให้มีความปลอดภัยและเอื้ออำนวยต่อการผลิต และจำหน่ายผลผลิต การเพิ่มรายได้จากค่าตอบแทนการเป็นวิทยากรบรรยายและแนะนำการผลิตหัวโขนและเครื่องประดับละครให้กับสถานศึกษาหรือหน่วยงานที่สนใจ

กรอบแนวความคิดในการวิจัย

สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวในชุมชนในพื้นที่เขต

ธนบุรี กรุงเทพมหานคร

ชุมชนกุฎีจีน

1. บ้านไม้โบราณที่ยังคงอนุรักษ์ไว้
2. พิพิธภัณฑ์บ้านกุฎีจีน
3. ขนมฝรั่งกุฎีจีน
4. โบสถ์ช่างตาครุช

การดำเนินกิจกรรมนันทนาการให้ถูกต้องตาม

กระบวนการจะประกอบด้วยสิ่งต่อไปนี้

1. จุดมุ่งหมายของกิจกรรม
  2. การเลือกกิจกรรม
  3. การเตรียมสถานที่และอุปกรณ์ในการดำเนินกิจกรรม
  4. วิธีดำเนินกิจกรรม
  5. ความปลอดภัยในการดำเนินกิจกรรม
  6. การปฐมพยาบาลการบาดเจ็บจากการเล่นหรือการทำกิจกรรม
  7. การสรุปและประเมินผลกิจกรรม
- (เทพประสิทธิ์ กุลธวิชัย, 2554)

รูปแบบการจัดการกิจกรรมนันทนาการสำหรับการ
การท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่เขตธนบุรี
กรุงเทพมหานคร

จากการวิเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการกิจกรรมนันทนาการสำหรับการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร สรุปได้ว่า สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวในชุมชนในพื้นที่เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร ชุมชนกุฎีจีน มีสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว คือ 1. บ้านไม้โบราณที่ยังคงอนุรักษ์ไว้ 2. พิพิธภัณฑ์บ้านกุฎีจีน 3. ขนมฝรั่งกุฎีจีน และ 4. โบสถ์ช่างตาครุช จากสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวนั้นนำมาพิจารณาลักษณะการจัดการกิจกรรมนันทนาการในแหล่งท่องเที่ยวชุมชน โดยพิจารณาหลักการดำเนินกิจกรรมนันทนาการทั้งสิ้น 7 ประการ คือ 1. จุดมุ่งหมายของกิจกรรม 2. การเลือกกิจกรรม 3. การเตรียมสถานที่และอุปกรณ์ในการดำเนินกิจกรรม 4. วิธีดำเนินกิจกรรม 5. ความปลอดภัยในการดำเนินกิจกรรม 6. การปฐมพยาบาลการบาดเจ็บจากการเล่นหรือการทำกิจกรรม และ 7. การสรุปและประเมินผลกิจกรรม และพัฒนาเป็นรูปแบบการจัดการกิจกรรมนันทนาการสำหรับการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร